

**Készült az ORTT
Alkalmazott Kommunikációtudományi Intézete
megbízásából**

**Elemzés a médiaszabályozó hatóságok munkájáról,
valamint a nemzetközi audiovizuális szabályozás irányairól
2007. június**

Készítette:

Dr. Nyakas Levente

**Elemzés a médiaszabályozó hatóságok munkájáról, valamint
a nemzetközi audiovizuális szabályozás irányairól
(2007. június)**

készítette:

Dr. Nyakas Levente

I.

A közszolgálati műsorszolgáltatás

A közszolgálati tartalomszolgáltatás a digitális környezetben – a PSP lehetőségei Nagy-Britanniában

Az Ofcom még 2007. januárjában tette közzé vitaanyagát, amely a digitális médiának azt a képességét kívánta felmérni, hogy az mennyiben tudja a közszolgálati audiovizuális tartalmat eljuttatni az Egyesült Királyság polgáraihoz. Az Ofcom 2007. júniusában¹ a vitaanyagra beérkezett válaszok összefoglalóját tette közzé, s megjelölte azt is, hogy miként kíván reagálni a válaszadók által felvetett kérdésekre.

A januári dokumentumban az Ofcom azzal érvelt, hogy bár már most is széles a digitális médiaplatformokon keresztül rendelkezésre álló tartalomválaszték, ennek ellenére a közszolgálati tartalom biztosítása mégsem megfelelő és elegendő. Az Ofcom ezért egy ún. Közszolgálati Kiadó (Public Service Publisher (PSP) létrehozására tett javaslatot, ami, egyebek között, segítené ennek a hiányosságnak a leküzdését.

Az Ofcom vitaanyagára több mint hetven válasz érkezett. A többség egyetértett azzal, hogy a közszolgálati tartalom online formában történő biztosítása értékes módja lehet a közszolgálati tartalomhoz való hozzáférésnek, és általában véve támogatta a beavatkozás lehetőségét.

Az Ofcom még 2007. őszén a közszolgálati műsorszolgáltatás számára törvényben előírt soron következő felülvizsgálata során értékeli majd a válaszadók által felvetett kérdéseket. Addig is, rövidtávon egy olyan munkatestület felállítását tervezi, amely információival az alábbiak tekintetében segíti majd munkáját a felülvizsgálat során.

- független gazdasági elemzés készítése a közszolgálati digitális médiatartalom várható biztosításával összefüggésben, mely elemzés a lehetséges hiányosságok természetét és mértékét vizsgálja majd;
- a digitális platformokon már meglévő tartalmak felülvizsgálata annak érdekében, hogy meg lehessen határozni, milyen közszolgálati tartalom áll már most is rendelkezésre;
- szemináriumsorozat szervezése a nyár folyamán, a műsorszolgáltatói, az interaktív média és más fontos piacok szereplőinek részvételével, a beavatkozás lehetőségeinek, valamint a PSP felépítésének, tartalmának és finanszírozási módjának megvitatására; valamint
- az Ofcom tovább folytatja munkáját a PSP-n keresztül biztosított tartalom természetét meghatározó modell kidolgozására.

***

---

¹ Ofcom - A new approach to public service content in the digital age - Responses to the discussion document on the potential role of the Public Service Publisher, Summary of Responses 13 June 2007

A duális médiarendszer fenntartásának egyik alapvető kérdésévé vált, hogy **közszolgálat miként tud belépni** a nem hagyományos digitális tartalmak szolgáltatásának piacára. Ez a belépés ugyanis korántsem volt egyértelmű, mert az említett piac jelentőségének növekedésével, a belépés a piacon működő szolgáltatók ellenállásába ütközött, és ütközik máig is. Ez érzékelhető volt mind a BBC alapító-okiratának felülvizsgálata során,² amikor is a BBC közpénzeken indított online szolgáltatásait támadták, mind pedig az Európa Bizottság előtt, egyes nemzeti közszolgálati műsorszolgáltatók állami támogatás miatt folyó eljárásokból.

Nagy-Britanniában a közszolgálati műsorszolgáltatási rendszer felülvizsgálata folyamán született meg a PSP, azaz a **Közszolgálati Kiadó gondolata**, mely a fentiekre tekintettel, egy kompromisszumnak tekinthető. A kompromisszum lényege: egyrészt elismerésre került, hogy a közszolgálatnak van helye a digitális környezetben, ugyanakkor lényegesen kisebb mértékben, mint az a műsorszolgáltatás területén történetileg alakult. Sőt, a piacra történő belépés mértéke is piaci kontroll alatt áll, hiszen a közszolgálati tevékenységek piacra gyakorolt hatása minden esetben vizsgálat tárgyát képezi, azaz azt vizsgálják, hogy a piac el tudja-e saját maga látni a közszolgálat által nyújtani kívánt szolgáltatást. Egy ilyen típusú piacelemzés különösen érdekes, hiszen ennek során dönteni kell a közszolgálati fogalmáról. Másképpen mondva nagyon pontos/világos kategóriákat kell alkotni ahhoz, hogy meg lehessen mondani, hogy adott pillanatban digitális piacon mi van közszolgálati tartalomként jelen és az milyen funkciót tölt be.

A PSP-ről folyó **konzultáció** annak jövőbeni szerepét kívánta tisztázni, a jelenlegi dokumentum a konzultációhoz hozzászóló az egyes szereplők véleményét összegzi. Általánosságban elmondható, hogy a hozzászólók támogatták a digitális tartalomszolgáltatási **piacba történő beavatkozást**, és nagy részük pozitívan értékelte a PSP gondolatát. A hozzászólók úgy értékelték, hogy maga a digitális piac megfelelő, társadalmilag értékes tartalmat tud létrehozni. Az Ofcom szerint a digitális piac fejlődésének még korai szakaszában van. A közszolgálati tartalom gazdasági jellemzői pedig arra a következtetésre vezetnek, hogy a digitális médiapiacra a közszolgálati tartalom nyújtása nem lesz megfelelő mértékű, azaz hiány lép fel ebből a típusú tartalomból. A hiány mértékével kapcsolatban úgy fogalmaz, hogy ez a piaci hiányosság korántsem lesz olyan nagy, mint a hagyományos műsorszolgáltatási piac, mivel az online piac beavatkozás nélkül is nagy valószínűséggel nagyobb közértéket termel. A sok támogató mellett ugyanakkor voltak, akik kifejezetten barátságtalanul reagáltak az Ofcom utóbbi megállapítására, szerintük nem lehet beszélni piaci kudarcról. A válaszadók egyetértettek az Ofcommal abban, hogy a közönség fogyasztása nem korlátozódik ma már a rádióra és a televízióra. Ez azért fontos megállapítás, mivel általános érvként szokott elhangzani, hogy a közszolgálati tartalom értelmezése csakis a műsorszolgáltatással kapcsolatban értelmezhető. A PSP létevel kapcsolatban tehát általánosan elmondható, hogy Nagy-Britanniában konszenzus van a digitális tartalompiacba történő beavatkozás szükségességében, de a beavatkozás alapját az adja, hogy a piacon milyen hiányosságok mutatkoznak a közérték létrehozásában. Az egyik fő feladat így az, hogy részletesen feltárásra kerüljenek azok a piaci hiányosságok, rések, melyeket a PSP tartalmaival kitölthetne. Azaz világossá kell tenni, hol van leginkább szükség a beavatkozására. Azt is láthatjuk mindebből, hogy a közszolgálati tartalmak alapvetően piaci megközelítésben értelmeződnek, nem pedig önmagukban.

---

² A BBC alapító okiratának felülvizsgálata, AKTI-füzetek 3. forrás: http://www.akti.hu/akti/index_fuzet.html

A PSP szükségességén túl további izgalmas kérdésként jelentkezett, hogy a PSP ténylegesen **milyen szerepet fog betölteni** a digitális tartalompiacon. Az Ofcom a PSP-re alapvetően mint egy digitális tartalom-megrendelőre tekint. A megrendelő tartalmakkal szemben pedig azt állította fő követelményként, hogy mindazt a kört ölelje fel, amely kiaknázza digitális médiában rejlő új lehetőségeket. Így ebbe a körbe sorolja az ún. részvételi (*participative*) tartalmakat, azaz azokat, amelyek ösztönzik a kreativitást, alakításába minél többen bevonásra kerülnek. Az Ofcom ide sorolja még azokat a tartalmakat is, amelyek visszatükrözik az audiovizuális világban bekövetkező változást azáltal, hogy olyan tartalmak jönnek létre, melyeknél a tartalom gyártója és fogyasztója közötti különbségek elmosódnak.

Az Ofcom javaslatával szemben sokan vélekedtek úgy, hogy a PSP jelentős szerepet játszhatna a már meglévő tartalmak közötti eligazodásban, sok intézmény amellet érvelt, hogy ez lenne a közpénzek felhasználásának optimális módja, hiszen így a sokhelyütt elszórt magas minőséget képviselő tartalom elérhetőségét biztosítanák, vagy másként: segít az állampolgároknak utat találni a közszolgálati tartalom egyes forrásaihoz. Ez az elgondolás a közszolgálati intézmény iránytű/referencia-szerepét helyezi előtérbe, mely a hagyományos közszolgálatról alkotott képet tükrözi vissza. Mások szerint a megrendelési funkción túl a PSP-nek egy kvázi alapként kellene működnie, amely kockázati tőkeforrást biztosít kreatív tartalmakat létrehozásához. A pénzügyi támogatás társ-finanszírozás formájában valósulhatna meg, azaz egy adott innovatív alkotás létrehozásához sohasem nyújtana 100%-ot a PSP, hanem a másik részét a vállalkozás maga kockáztatná. Ez a forma nem ismeretlen, hiszen az osztrák Digitalizációs Alap (Digitalisierungsfonds) egyik finanszírozási funkciója³ éppen az volt, hogy ösztönözze egyes finanszírozás révén új digitális innovatív tartalmak/szolgáltatások létrejöttét. Megjegyezzük: az kifejezetten a digitális televíziózáshoz tapadó szolgáltatásokat jelentett, továbbá ott nem kapcsolták ahhoz a támogatást közszolgálati értéket hozzon létre. Eszünkbe juthat Franciaországra is, amely közszolgálati támogatási rendszerét alakította úgy át, hogy megjelenítette benne a kockázatosabb alkotásokat, illetve a fiatal alkotókat.⁴ A konzultáción a hozzászólók között voltak, akik a PSP megrendelői tevékenysége mellett a gyártásit is támogatnák, de voltak olyanok is, akik oktatási segédanyagok fejlesztésének és kiadásának támogatását javasolták. Utóbbi javaslat olyan segédanyagok készítésére irányul, mely hozzásegít a tartalmak létrehozásához azaz a felhasználó által generált tartalmak megjelenését segítené elő.

Végül, de nem utolsósorban meg kell említeni, hogy a PSP működésével kapcsolatban szerzői jogi kérdések is felszínre kerültek, hiszen a tradicionális műsorszolgáltatás során keletkező tartalmak nem igazán változnak, míg a jelenlegi cél éppen az, hogy a kreativitást ösztönző tartalmak szülessenek. Az Ofcom által összeállított dokumentum egy lehetséges új, nyílt jogi modell létrehozását vázolta, amely lehetővé tenné a tartalom megváltoztatását, módosítását vagy újrafelhasználását. Ezáltal növelve a tartalom értékét, a hozzáadott kreatív értékeken keresztül Ez a megközelítés egyfelől támogatást élvezett, mások azonban úgy vélték, hogy a már létező, szerzői jogokat biztosító jogszabályok elegendőek az előbbi lehetőségek előnyeinek biztosítására.

---

³ Ld. Elemzés (2005. április)

⁴ Ld. Elemzés (2005. szeptember)

II.

Digitális televíziózás

A digitális vevőkészülékek állami támogatásának gyakorlata - Olaszország, Ausztria

1. Az Európai Bizottság 2007. júniusi döntése értelmében⁵ a digitális televízióadás vételére alkalmas eszközökhöz Olaszország által 2007-ben nyújtott támogatás összhangban van az EK Szerződés állami támogatásokra vonatkozó szabályaival. A Bizottság által lefolytatott vizsgálat arra a következtetésre jutott, hogy a csaknem 40 millió eurót érő adókedvezmények technológia-semlegesek és arányosak a digitális televízióra való átálláshoz és az interoperabilitáshoz kapcsolódó célok előmozdításával. Az EU versenyügyi biztosa, Neelie Kroes elmondta: „A döntés tükrözi a Bizottság elkötelezettségét a digitális televízióra való átállás és az interoperabilitás megvalósítása iránt, továbbá alátámasztja azt is, hogy ezen célok elérése érdekében lehet állami támogatást nyújtani, amennyiben az összhangban áll az állami támogatásokra vonatkozó szabályokkal”.

2. A Ramsauer & Stürmer Consulting Wien szakértői megvizsgálták és elemezték a Műsorszolgáltatási és Telekommunikációs Szabályozási Kft. (RTR-GmbH) Digitalizálási Alapja által finanszírozott földi sugárzású digitális televíziós műsorszórás végberendezéseinek támogatási akcióját. A szakértői jelentés szerint sikeresnek bizonyult a piac fellendítésének finanszírozása, árcsökkenés vette kezdetét. Ausztria a digitalizálás 35 százalékos arányával Európában a vezető országok közé került.

***

A sikeres digitális átállásnak az egyik biztosítéka a megfelelő állami beavatkozás, melynek egyik formája a pénzügyi támogatás. Ezen belül is a fogyasztói oldalon jelentkező vevőkészülékek támogatása az egyik legkritikusabb pont, hiszen csak akkor beszélhetünk egyáltalán az új televíziózás elindulásáról, amennyiben egyre jelentősebb számú háztartás rendelkezik megfelelő – a digitális vételre alkalmas – vevőkészülékkel. A fő gond az, hogy a háztartások maguk nehezen ruháznak be új technológiára (gondolunk itt például egy háztartásban már meglévő televíziókészülékek lecserélési ciklusára), és mozdulnak el a hagyományos televíziós modelltől. A dekóderek (set-top-box) így az új szolgáltatások igénybevétele, üzleti modellek bevezetése és az átállás ösztönzése kulcstényezőinek tekinthetők.

Az Európai Bizottság többször foglalkozott ezzel a kérdéssel,⁶ míg Ausztria esetében teljesen egyértelműen mondott igent a transzparens támogatási rendszerre, addig Olaszország esetében korántsem mondható el ugyanez. A Bizottság még 2005 decemberében indított eljárást az EK Szerződés állami támogatásokra vonatkozó rendelkezése értelmében az Olaszországgal

---

⁵ State aid N 270/2006 – Italy Subsidies to digital decoders with open API (tagállamnak írott levél, a hivatalos lapban még nem tették közzé)

⁶ Ld. Elemzés (2005. december)

szemben a 2004-ben és 2005-ben, a digitális dekóderekhez nyújtott támogatások miatt.⁷ Akkor azzal indokolták az eljárás megindítását, hogy Olaszország valószínűleg a digitális földfelszíni technológiával sugárzott műsorok vételét biztosító dekóderek vásárlóit részesítette csak állami támogatásban. A támogatás ebben az esetben nem technológiasemleges, mivel – bár a támogatás elérhető volt a kábel-technológiához alkalmas dekóderek esetében is – nem áll rendelkezésre a műholdas műsorsugárzásnál alkalmazható dekóderek esetén.

A Bizottság 2007. január 24-én hozott döntést az említett ügyben,⁸ a döntés már egy későbbi időszakot is vizsgált. A Bizottság januári döntése szerint a 2004-ben és 2005-ben nyújtott támogatások összeegyeztethetetlenek voltak az állami támogatás szabályaival, mivel nem voltak technológia-semlegesek és indokolatlan torzulást idéztek elő a versenyben a műholdas technológia kirekesztése révén. A támogatást egyébként olyan interaktív dekóderekre adták, amelyek képesek digitális földfelszíni technológiával sugárzott műsorok vételére vagy ugyanilyen műsorok kábelen történő továbbítására. Időközben 2006-ban Olaszország új szabályt vezetett be támogatás ügyben. E szerint az interaktív, nyílt alkalmazásprogramozási felülettel ellátott dekóderek (API) vásárlását támogatta Szardínia és Valle d'Aosta tartományokban. Olaszország a támogatást a 2005. decemberében elfogadott 2006-os évre szóló költségvetési törvényben rögzítette méghozzá olyképpen, hogy 90 eurós támogatást nyújtott adójóváírás formájában azoknak, akik 2005. január 1. és december 31. között szerezték be az említett dekódert, és 70 eurósat azoknak, akik 2006. január 1-jét követően teszik ezt. A 2007. januári döntés erre is kitért, és a 2006-ban adott anyagi támogatásokról az Európai Bizottság megállapította, hogy azok nem sértik meg az állami támogatás szabályáról szóló EK-szerződést 87(1) cikkelyét, mivel terjesztési platformtól függetlenül minden dekóderre kiterjedt, tehát technológia-semleges és arányos volt a digitális televíziózásra átállás és az interoperabilitás elősegítése mint elismert támogatható célok tekintetében. A piaci szereplőkkel történő konzultációt követően egyébként a Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy mind a 2004-2005-ben, mind a 2006-ban nyújtott támogatások közvetett előnyt biztosítottak a létező földfelszíni televíziós műsorszolgáltatóknak és kábeles szolgáltatóknak, amennyiben lehetővé tették, hogy kiépítsék digitális közönségüket, ami meghatározó feltétele a fizetős televíziók üzleti modelljének, illetve azon műsorszolgáltatóknak, amelyek nem ingyenes műsorszolgáltatást akarnak létrehozni. A digitális földfelszíni televíziózás támogatásáról szóló berlin-brandenburgi elemzéssel összhangban a Bizottság elismerte az állami támogatás lehetőségét a digitális technológiára való átállás folyamatában és az interaktív dekóderek beszerzésének megkönnyítésében a nyílt API technológián belül, amely nem befolyásolja a fogyasztók döntését valamilyen megkülönböztetett technológiai platform irányába. A 2004-ben és 2005-ben a fogyasztóknak digitális vevőkészülék vásárlására illetve bérlésére nyújtott állami támogatás mértéke meghaladta a 200 millió eurót. A Bizottság januári határozatában úgy döntött, hogy azoknak a műsorszolgáltatóknak, amelyek ezen támogatásokból részesültek, vissza kell fizetniük az állami támogatást.

Ha most a sorrendben következő 2007. júniusi döntést nézzük, akkor az azon alapult, hogy Olaszország bejelentette a 2006. december 27-i 296/2006-os sz. törvény elfogadását, amely szintén a jövedelemadóból levonható adókedvezményt biztosít mindazon vásárlók számára, akik 2007 során integrált tunerrel és digitális dekóderrel ellátott televíziót vásárolnak. A jövedelemadóból a készülék árának 20%-a, dekóderenként maximum 200 euró vonható le, amelynek a költségvetésre gyakorolt hatása körülbelül 40 millió euró. A Bizottság ezzel az intézkedéssel kapcsolatban megállapította, hogy tiszteletben tartja a technológia-semlegességet

⁷ C 52 /2005 - Digital Decoders – Italy

⁸ Commission Decision of 24 January 2007 on State aid C 52/2005 (ex NN 88/2005, ex CP 101/2004) implemented by the Italian Republic for the subsidised purchase of digital decoders

elvé, mivel a támogatás mindattól függetlenül igénybe vehető, hogy a dekódert földfelszíni, kábeles, vagy műholdas csatornákhöz alkalmazzák. Amennyiben a digitális eszköz interaktív tulajdonságokkal is rendelkezik, ezeket olyan program interfészeken (API-k) keresztül kell biztosítani, amelyek nyílt szabványokat használnak, összhangban vannak az elektronikus kommunikációs hálózatokra és szolgáltatásokra vonatkozó Keretirányelv 18-as szakaszában szereplő meghatározással, valamint az ebből következő Bizottsági Közleményekkel.⁹

Az olasz példából jól látható, hogy a vevőkészülékek támogatásának nem muszáj közvetlennek lenni, mint Ausztriában, hanem megoldható egyszerűen az adózási rendszeren keresztül is. Mindemellett az olasz rendszer – a nem megfelelően nyújtott állami támogatásoktól eltekintve – igen sikeresnek is mondható a nyílt szabványú MHP API¹⁰ bevezetése terén, amely felgyorsította a digitális átállást Olaszországban, legalábbis erről számolt be a Bizottság egyik 2006-os közleménye.¹¹ Ott az állami támogatás pozitív hatással volt a piacra, hiszen az MHP szabványt használó digitális vevőkészülékek száma Olaszországban növekedett legnagyobb mértékben. A támogatás lényege az volt, hogy a fogyasztók ne az olcsóbb, interaktivitásra nem képes dekódert vegyék meg, hanem inkább az ezzel a tulajdonsággal rendelkező MHP set-top-boxot, azaz a kettő közötti árkülönbséget kompenzálták a támogatással. Az olasz támogatáspolitikának az lett az eredménye, hogy Olaszországban számottevően csökkent az MHP termékek ára, és a kereslet lehetővé tette, hogy az MHP készülék elérje a kritikus tömeget, és ez méretgazdaságossághoz valamint jelentős árcsökkenéshez vezetett.

Hasonló célokat tűztek ki Ausztriában is, hiszen ott támogatás egyik célja az volt, hogy fellendítsék a piacot és így lenyomják a DVB-T végberendezések árát. Ehhez egy 40 eurós támogatást nyújtott az ún. „korai átállóknak”. Továbbá cél volt az is, hogy a pénzügyileg gyengébb háztartásokat anyagi támogatásban részesítve megkönnyítsék a digitális földfelszíni vételre történő átállást, mely esetben a televízió előfizetési díj fizetése alól mentesített háztartások részesültek szintén 40 eurós támogatásban. A támogatás azokat a végberendezéseket érintette, amelyek képesek az ORF és az ATV MHP-multitext-jének vételére, és sikeresen kiállták a TÜV Austria minősítő intézet próbáját. A szakértők szerint a támogatás döntő mértékben határozta meg azt, hogy Ausztriában egyáltalán kialakult egy mhp-piac. A világ szinte valamennyi mhp-piacával összehasonlítva Ausztria a maga 40 százalékos részesedésével rendkívül magas arányt ért el az eladott mhp-s végberendezések piacán. Az elmúlt hónapok folyamán átlagosan 20 százalékos árcsökkenés volt megfigyelhető az mhp-s végberendezések esetében. Az árzuhanás végberendezésenként elérhette akár a 40 eurót is. A szociálisan támogatásra szoruló háztartások közül már 30.000 háztartás élt a támogatással, a szakértők emellett arra is felhívták a figyelmet, hogy a támogatást a bonuszt a jövőben megkapó újabb háztartások most kétszeresen is hasznot húznak az említett folyamatokból. Egyrészt azért, mert élvezik a támogatási akció előnyeit, másrészt azért, mert árzuhanás tapasztalható a vevőkészülék-piacon. Mindez azt jelenti, hogy a szociálisan rászoruló háztartások a támogatás segítségével, akár már 59 euróért is megfelelő set-top-box-hoz juthatnak. Ausztria műsorszolgáltatásának digitalizáltsági foka némileg felülmúlja az európai átlagot és megelőzi Németországot is, ahol pedig már évekkkel ezelőtt útjára indult a

---

⁹COM(2004)541 - 2004. július 30 és COM(2006)37 2006. február 2.

¹⁰ Az API (alkalmazási program-interfész) a vevőkészülékben található általános rendszerkezelő szoftver, mely elengedhetetlen például az interaktív alkalmazások futtatásához, de általánosságban pedig ahhoz, hogy megfelelő szolgáltatásokat lehessen

¹¹ A Bizottság közleménye a digitális interaktív televíziós szolgáltatások együttműködési képességének felülvizsgálatáról a 2004. július 30-i COM(2004) 541 közleménynek megfelelően COM(2006) 37 végleges Brüsszel, 02.02. 2006

műsorszolgáltatás digitalizációja. A 2006-os esztendő végén az osztrák televíziós háztartások 35 százaléka már fogta a digitális televíziós adásokat. Ausztria, Európa 29 országa közül, a kilencedik helyet foglalja el.

III.

Digitális rádiózás

A digitális rádiózás bevezetésének kilátásai és főbb problémái Európában – EBU tanulmány

Az EBU Stratégiai Információs Szolgálat (Strategic Information Service – SIS) és az EBU Rádiós Osztálya (EBU Radio Department), 2007 júniusában egy egyedülálló tanulmányt (Tanulmány) bocsátott ki a digitális rádiós környezetről Európában.¹² A tanulmány azért egyedülálló, mivel a közszolgálati műsorszolgáltatók szerepét vizsgálja a digitális rádiózás fejlődésének tükrében. Az anyag általánosságban is foglalkozik a rádiózás jövőjével a korábbi tanulmányok megállapításaira támaszkodva, és ezen információk alapján mutatja be a főbb, Európában érzékelhető tendenciákat, valamint a műsorszolgáltatók, szabályozók és az ipar jövőbeni kilátásait ezen a területen. A tanulmány fő megállapítása szerint a közszolgálati műsorszolgáltatók a digitális rádiós fejlesztések terén élen járnak Európában, és elengedhetetlenül szükséges számukra a DAB/DAB+ és a DRM technológiák elterjedése és sikere.

***

Jelenleg a legtöbb szó a televíziózás megújításáról esik Európában és a világban, az audiovizuális ágazat középpontjában leginkább a digitális televíziózás sikeres bevezetésének problematikája áll, azon belül is a földfelszíni műsorszórással megvalósuló televíziós műsorszolgáltatásé. Azonban a hagyományos audiovizuális ágazat másik fontos pillérének, a szintén frekvenciafüggő rádiózásnak a jövője háttérbe szorult az utóbbi időszakban, holott hasonlóan fontos kérdések előtt áll ez az iparág is. Így például, ha a vizsgált Tanulmány megállapításait nézzük, akkor a következő alapvető kérdés fogalmazódhat meg bennünk: létjogosultsága lesz-e a jövőben egy **önálló rádiós ágazatnak**, ahogy az jelenleg van, avagy egy multimédiás szolgáltatásokat kínáló digitális környezetben beleolvad egy szolgáltatáscsomagba a rádiózás és csak mint kiegészítő szolgáltatás marad fenn?

A fenti kérdés azért merült fel bennünk, mivel a Tanulmányból egyértelművé válik, hogy a rádiózás **jelenlegi jellemzői** támogatják annak elkülönült szolgáltatás voltát, valamint azt, hogy így egy egységes rádiós piacról beszélhessünk. A hagyományos rádiózás ilyen jellemzője, hogy alapvetően lineáris szolgáltatásként van jelen a médiapiacra, melyhez egy kiszámítható finanszírozási forma, a reklámozás kapcsolódik. A reklámozás a rádiózás esetében nem ölthetett új, műsortartalomba integrált formát, nem újulhatott meg, mivel maga a rádiós műfaj nem alkalmas arra, mint a főként vizualitásra építő televíziózás. További fontos

---

¹² Public Radio in Europe 2007, June 2007, EBU

jellemző, hogy legfőbb terjesztési platformja a frekvencia, amely könnyen hozzáférhető szolgáltatássá teszi adott vételkörzetben a fogyasztók számára, azaz nem helyhez kötött szolgáltatás! Végül, de nem utolsó sorban az egységes és kiszámítható szolgáltatást és piacot nagyban elősegítette a vevőkészülékek szabványosítása (FM) a fogyasztói oldalon.

A digitalizáció ugyanakkor a kialakult analóg rádiózási modell jellemzőivel ellentétesen hat. A Tanulmányban megjelenő szakértői véleményekből következik az egységesség ellen ható probléma, hogy nem tudni, melyik **szabvány és platform** fogja dominálni – ha egyáltalán lesz uralkodó terjesztési forma – a digitális rádiós piacot. Legtöbb szakértő egyetértett abban, hogy az FM rendszer 2015-ig vagy még tovább is jelen lesz Európában, emellett a digitális DAB¹³ és DRM¹⁴ szabványok fognak jelentősen elterjedni. A frekvencia tehát megmaradhat mint fő átviteli mód, de jelentős analóg műsorszórással számolnak még hosszú ideig. Az internet alapú rádiózásnak nagy jövőt jósolnak egyrészt számuk növekedésében, másrészt a specializált tematikájú és kisközönséget elérő szolgáltatások terén. A műholdas rádiózás nemzeti jellegét nem tekintik jelentősnek a jövőre nézve, ellenben a nemzetközi rádiózásban látnak fantáziát, minthogy 2015-re elérhetőek lesznek európai műholdas rádiók. A Tanulmány felhívja a figyelmet arra, hogy az egyetlen kijelölt átviteli hálózat hiánya azt a kockázatot hordozza magában, hogy a rádiót más, televízió által dominált platformok alulbecsülik. Ennek következtében a rádiós műsorszórás elveszítheti prominens helyét, amennyiben csak kiegészítő szolgáltatásként kínálják a magát a kínálatot, az EPG-eket és az átvitel műszaki paraméterei felügyelő aggregátorok.

Az egyes lehetséges **forgatókönyvek** közül a megkérdezett szakértők leginkább (37%) arra hajlanak, hogy a fogyasztás továbbra is lineáris marad, ugyanakkor a platformok megsokszorozódásával számolnak. Ez a megközelítés azt jelentené, hogy a valós idejű adáshoz kapcsolódó üzleti modell maradhatna még hosszú ideig, amely egybe vág az analóg FM fent jósolt továbbélésével, és mellette a digitális földfelszíni műsorszórás kibontakozásával. Ezzel a lehetőséggel vág egybe az a Tanulmány azon megállapítása is, amely az analóg rádióhallgatói szám visszaesését jósolja – különösen a fiatal korosztályban –, minthogy a rádiók elérhetőségük (hallgatottságuk) növelése érdekében a rádiós műsorszolgáltatók szélesebb körű tartalomkínálatra törnek, amelyet különböző platformokon keresztül kínálnak, eltérő szabványok használatával. E tendencia mögött ugyanakkor az a feltételezés is meghúzódik, hogy a rádióhallgatók sokkal követelőzőbbek, tudatosabb fogyasztók lesznek a tartalmak, illetve ezek elérhetősége sokféleségének tekintetében. A megkérdezett szakértők szintén nagy része (25%) ugyanakkor azt jósolja, hogy a tartalomkínálat és a fogyasztás nem valós idejű, hanem igény-szerintivé (*on-demand*) válik, de egyetértett a terjesztésre szolgáló módok, platformok sokféleségével. Ennek a forgatókönyvnek a megvalósulása a hagyományos ingyenes rádiózás megszűnését eredményezné, helyébe az esetenkénti fizetést, illetve az előfizetéses rendszer lépne. A

---

¹³ A DAB (Digital Audio Broadcasting) egy digitális modulációs eljárás alapján alapuló rádió-műsorszórási eljárás, amely a hallgató számára kedvezőbb vételt, jobb hangzást, valamint képi vagy szöveges kiegészítő információk átvitelének lehetőségét nyújtja. A DAB műsorszórásra használható frekvenciasáv nem esik egybe a jelenlegi URH-FM sávval. Az 1995-ben Wiesbadenben megrendezett frekvenciatervező értekezleten a DAB számára a VHF-I, VHF-II, a VHF-III., ill. az L-sávban jelöltek ki frekvenciablokkokat. Adáskísérletek és rendszeres adások a VHF-III. és L-sávban indultak. A legtöbb sugárzás a VHF-III. sávban található. Ez az egyik oka annak, hogy a jelenleg széles körben elterjedt FM-vevőkkel a DAB-adások sajnos nem hallgathatók. Forrás: <http://www.ahrh.hu/hu/szolgáltatások/dab.php>

¹⁴ A DRM (Digital Radio Mondiale) rövidítés annak a nonprofit konzorciumnak a neve, amely nemzetközi összefogással alakult meg a 30 MHz alatti rádiósávok digitalizálása érdekében, egyben az általa kidolgozott, a jelenlegi hosszú-, közép- és rövidhullámú sugárzást kiváltó digitális rádió-műsorszóró rendszer neve is. Forrás: <http://www.ahrh.hu/hu/szolgáltatások/drm.php>

megkérdézték ötöde értett egyet egy multimédiás piaccal, melyen hasonlóan az előzőhöz fizetéses rendszer lenne, ugyanakkor mindez egységes platformon valósulna meg. A legutolsó forgatókönyv, melyre a szakértők 16%-a szavazott a lineáris szolgáltatást és egységesített technológiát feltételez, ez a lehetőség a DAB elsőpró sikerét hozná. Ez azért sem meglepő, mivel a Tanulmány úgy látja, hogy ott sikeres a DAB, ahol a tartalmak sokszínűek és a lefedettség nagy, valamint a fogyasztói készülékek nagy választéka áll rendelkezésre megengedhető áron.

Az sem meglepő, hogy **DAB** és a mögé elképzelt szolgáltatási modell egyben a közszolgálati műsorszolgáltatók sikerét is jelentené, hiszen jelenleg is éppen azért mondható sikeresnek számos piacon. A közszolgálati műsorszolgáltatók elkötelezettek ennek a modellnek és szabványnak, valamint a kormányzatok támogatták a DAB projekteket a frekvenciatervezés és a multiplex-kiosztás terén. A közszolgálati műsorszolgáltatók elkötelezettsége egyébként abban mutatkozik meg, hogy élen járnak digitális rádiózás fejlesztését segítő tesztekben, a szolgáltatásnyújtásban és lefedettségének kiterjesztésében. Így azokban az országokban, ahol a DAB-ba jelentős beruházásokat eszközöltek, és felszereltek megfelelő fogyasztói készülékekkel, sikerrel járhatnak.

A Tanulmány rámutat arra, hogy gazdasági szempontból a DAB nagyon költséges és gazdaságtalan digitális műsorszórás szabvány, melyre az erős kormányzati támogatásból, a közszolgálati műsorszolgáltatók által preferáltságából, valamint a szabványok közötti verseny kizárásának igényéből következethetünk. Különösen igaz ez a kereskedelmi és közösségi műsorszolgáltatásra, amelyben a DAB költségeit az analóg FM szórás költségeihez mérik. A DAB-bal kapcsolatos további probléma az általa biztosítható lefedettség (pl. Nagy-Britannia és Dánia), ahol nyilvánvalóvá vált, hogy a közösségi és kis kereskedelmi csatornák nem illenek bele a DAB multiplexek lefedettségi mintájába. Ír szakértők szintén a kompatibilitás hiányát erősítették meg csak a helyi rádiók esetére vonatkoztatva. A DRM-be ugyanakkor az említett országok szakértői nagy lehetőséget látnak, és nem mint csak a DAB kiegészítője, hanem arra mint esetleges jövőbeni kiváltójára/helyettesítőjére tekintenek. Ehhez, azaz a szabványok versenyének megvalósulásához, viszont szükséges lenne arra a közeljövőben, hogy olyan chippekkel lássák el a rádiókészülékeket, melyekkel azok multi-szabványúvá válnak, azaz a vétel függetlenné válik a technológiától (DRM/DAB/FM).

Látható tehát, hogy az új szabványok előretörése nem kedvez a közszolgálati műsorszolgáltatásnak, mivel a szabályozók és a tervezők újraértékelhetik az egyes technológiákban rejlő lehetőséget. A rádiózás terén a digitális átállás egyik fő dilemmája, mellyel a közszolgálati műsorszolgáltatóknak és a nemzeti kormányzatoknak kell szembenézniük, a megfelelő technológia kiválasztása egy gyorsan változó műszaki környezetben. Az iparági (közszolgálati és kereskedelmi műsorszolgáltatók, hálózatüzemeltetők, gépjárműgyártók) és kormányzati kulcsszereplőknek mindenképpen egységre kell jutniuk a digitális rádiózás felgyorsításának érdekében. Az európai szabályozóknak így nagy a felelősségük abban, hogy megkönnyítsék a digitális rádiózást és motiválják az egyes szereplőket. Ez idő szerint az analóg rádiós műsorszórás lekapcsolása nincs napirenden, valószínűsíthető, hogy több mint tíz év múlva lesz aktuális, vannak olyan jelek, melyek azt mutatják, hogy 2020-ig az FM lesz az uralkodó a legtöbb piacon.

A Tanulmány azt jelzi, hogy a technológiában bekövetkező változások aránya megnő, a felhasználók így hozzászoknak a termékek életciklusának lerövidüléséhez, az egyszerre több szabványt kezelő készülékekhez, és a hibrid szolgáltatásokhoz. A rádiós műsorszolgáltatók így – gazdasági és technológiai akadályok hiányában – rugalmasan tudják kezelni a DAB

szabvány által kínált lehetőségeket, és kombinált szolgáltatásokat tudnak nyújtani. A kulcsa ennek a rugalmasságnak a vevőkészülékben felszerelt alapinstalláció. A DAB mellett a DRM szabvány is jelen van a digitális rádiózásban, melyet szintén a közszolgálati műsorszolgáltatók támogatását élvezi. A megsokszorozódott platformok együtt tudnak élni egymással, így a DAB és a DRM kiegészíthetik egymást.

A fenti megállapításokkal összhangban a Tanulmány közszolgálati rádiók számára a sikeres digitális átálláshoz következőbb főbb tényeket javasolja mérlegelni. A hagyományos lineáris rádiózást, mely speciális műfajokra vagy célcsoportokra szakosodott, ki fogják szorítani az egyéni igényen vagy majdnem egyéni igényen alapuló szolgáltatások azokban az esetekben, melyekben a hallgatók pontosan tudják, hogy milyen műsorokat szeretnének hallgatni. Másrészt, annak megvalósulása érdekében, hogy a hallgatók számára huszonnégy órájában biztosítva legyen a szabad választás lehetősége a sokak számára kínált műfajoktól el kell mozdulni a speciális igényeket kielégítő formátumok felé, és ezekből kell széles kínálatot fenntartani. Ennek megvalósítása többféleképpen elképzelhető, például ugyanannak a műsornak különböző elosztási csatornákon való megjelentetésével vagy különböző időpontokban történő megismétlésével. Ezek a megoldások emlékeztethetnek minket a pay-per-view szolgáltatásokra, de még inkább a mozicsatornák gyakorlatára. Harmadrészt a Tanulmány felhívja a figyelmet, hogy a rádiózás a jövőben egy platformok sokaságán nyújtott szolgáltatás lesz, azaz elérhető lesz a legkülönbözőbb eszközön. Megállapítja továbbá, hogy nem lesz egyetlen nyertes digitális rádiós szabvány a jövőt tekintve, a DAB/DMB, DRM és DVB együtt fognak élni, gyengeségeik-erősségeik különbözősége kényszeríti őket erre. Ebből viszont az következik, hogy a készülékgyártóknak többnormás készülékeket kell piacra dobniuk, melyekben a hangolást, a frekvenciák és szabványok közötti könnyű eligazodást navigációs eszközöknek kell segíteni. Végül, kapcsolódva az utóbbi megállapításhoz, a passzív hallgatást felváltó aktív választás fogyasztói oldalon azt jelenti, hogy egy széles kínálatú piacon elő kell segíteni a választást, melyhez megfelelő EPG-k vagy intelligens „rádiós ügynökök”¹⁵ szükségesek.

---

¹⁵ Ilyen pl. a www.last.fm, mely honlapon beírhatjuk, hogy milyen zenét szeretünk, a szoftver kikeresi és lejátssza, és közben ajánl további, feltételezhetően általunk kedvelt együtteseket és számokat.